

RUŽOMBERK

(Ružomberok)

Główne miasto zachodniego Liptowa, ważny węzeł drogowy (krzyżują się tu trasy z Chyżnego do Bańskiej Bystrzycy i dalej na Węgry z drogą z Preszowa i Popradu do Żyliny). Wspaniale położone, może być doskonałym punktem wyjścia do zwiedzania tej części regionu – choć niestety jego urok przyćmiewają trochę wysokie kominy tutejszych zakładów przemysłowych.

Migawki z historii

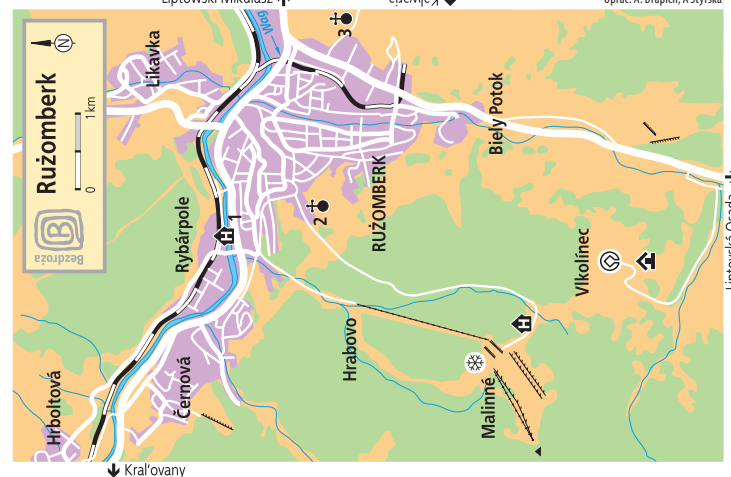
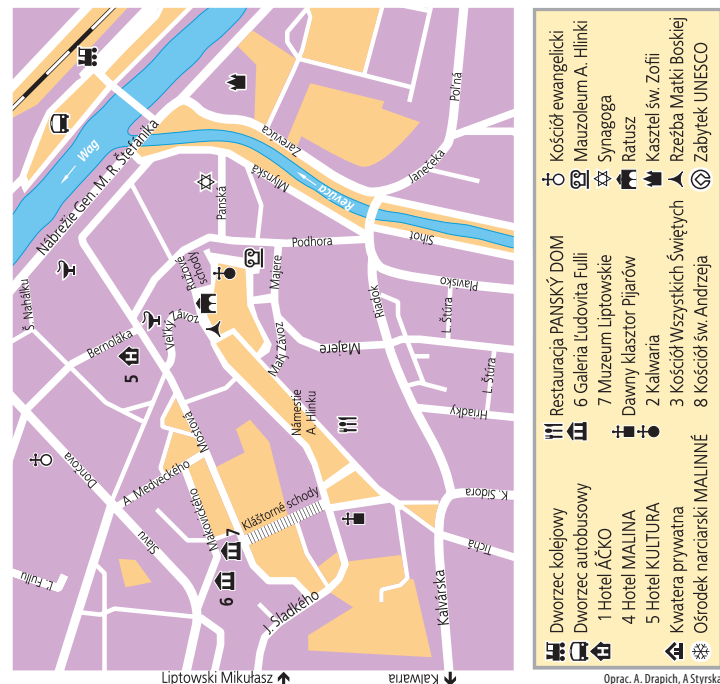
O powstaniu miasta i pochodzeniu jego nazwy (z niemieckiego: *Rosenberg* – różana góra) opowiada ciekawa legenda. Według niej w okolicznych lasach polował pewien młodzieniec wysokiego rodu. Słyszając szelest pośród drzew wymierzył tam z łuku, lecz zamiast dzikiego zwierza trafił przepiękną, młodą dziewczynę; strzała, nim sięgnęła ofiary, przebiła po drodze kwiat krwistoczerwonej róży i dopiero tak przyozdobiona trafiła w serce dziewczęcia.

W rzeczywistości miasto założyli koloniści niemieccy na miejscu wcześniejszej słowiańskiej osady przy ujściu Revúcy do Wagu. Pierwsza wzmianka o nim pochodzi z listu biskupa ostrzyhomskiego Tomasza z 1318 r., w którym mowa jest o przywilejach miasta. Przywileje owe potwierdził następnie Karol Robert w 1340 r.; obok swobodnego wyboru burmistrza i proboszcza mieszczanie ružomberscy mieli także prawo poszukiwania i wydobywania rud złota, srebra i miedzi. W latach 90. XIV w. Zygmunt Luksemburczyk nadał miasto żupanowi Bubekowi i odtąd wchodziło ono w skład majątków zamku likawskiego. Nie respektowanie przez właścicieli miasta jego praw i przywilejów było przyczyną licznych sporów, które definitywnie zakończyły się dopiero w 1848 r. uniezależnieniem się Ružomberka od władzy zamkowej. Wokół miasta szybko wyrosły należące do niego osady poddańcze: Biely Potok (Biely potok), Ludrová, Černová i Vlkolínec. Okresem rozkwitu był XIX w. (zwłaszcza po 1848 r.). Przez Ružomberk została poprowadzona linia kolei bogumińsko-koszyckiej i powstały liczne zakłady przemysłowe (na czele z funkcjonującą do dziś papiernią).

Zwiedzanie Ružomberka

Centrum miasta stanowi znajdujący się na niewielkim wzniesieniu plac – Nám. A. Hlinku, na którego środku urządzony został przyjemny skwer. Po północno-wschodniej stronie placu znajduje się najstarszy zabytek Ružomberka, **kościół św. Andrzeja**, wzniesiony w 1585 r. na miejscu wcześniejszej, XIV-wiecznej świątyni i przebudowany w XVIII i na początku XX w. We wnętrzu warto zwrócić uwagę na polichromie J. Hanuli z lat 1902–03 oraz witraże projektu Ľudovita Fulli. Do świątyni z dolnej części miasta prowadzą monumentalne **Wielkie Schody**, w których umieszczone zostało **mauzoleum Andreja Hlinki** – miejscowego proboszcza, działacza Słowackiego Ruchu Narodowego, zwolennika istnienia autonomicznego państwa słowa-

ckiego. Przy kościele wznosi się neorenesansowy budynek **ratusza** z 1897 r. Po przeciwnej stronie placu umieszczony jest **kompleks dawnych zabudowań klasztornych zakonu pijarów** z lat 1727–30 (w których mieściło się także gimnazjum), z **kościółem św. Krzyża** wybudowanym w 1806 r. Obecnie w budynkach poklasztornych znajduje się siedziba uniwersytetu katolickiego. Wzgórze połączone jest z położonym u jego stóp miastem kilkoma ciągami schodów i wąskimi, stromymi uliczkami, tworzącymi malownicze zaułki. Najciekawszym zabytkiem dolnej części jest położony w widłach Revúcy i Wagu **kasztel św. Zofii**. W pierwotnie XIV-wiecznej budowli (kilkukrotnie przebudowanej), strzegącej biegnącego doliną Wagu szlaku han-

Informacja turystyczna

■ Kultúrne a informačné centrum, ul. A. Bernoláka 1, tel.: +421 44 4321096, 4313611, e-mail: kic@murk.sk, info@ruzomberok.sk, http://www.ruzomberok.sk, czynne: 15.VI–17.IX pn.–pt. 8.00–18.00, sb. 8.00–12.00, nd. 13.00–17.00; 18.IX–15.XII i 1.IV–14.VI pn.–pt. 9.00–17.00, sb. 9.00–13.00; 16.XII–31.III pn.–pt. 9.00–18.00, sb. 9.00–13.00.

Noclegi

■ **Hotele: Kultura****, ul. A. Bernoláka 1, tel.: +421 44 4313111, e-mail: recepcia@hotelkultura.sk, http://www.hotelkultura.sk, 84 miejsca: jedyńki (1500 Sk), dwójki (2000 Sk) i apartamenty (3000–3500 Sk); restauracja, kawiarnia, sauna, fitness. **Áčko*****, Hrabovská cesta 34, tel.: +421 44 4332485–6, e-mail: hotelacko@nexta.sk, http://www.hotelacko.sk. **Hrabovo****, Hrabovská cesta 1679/31, tel.: +421 44 4328744, e-mail: recepcia@hotelhrabovo.sk, http://www.hotelhrabovo.sk, 73 miejsca: jedyńki (700–900 Sk), dwójki (800–1000 Sk), apartamenty (1200–1400 Sk) i apartamenty LUX (1500–1800 Sk); restauracja, bar. **Malina**** (na zbozcu góry Malinné), tel.: +421 44 4325070, e-mail: hotelmalina@orangemail.sk, http://www.hotelmalina.sk, 55 miejsc. **Ikar**, Bystrická cesta 21, tel.: +421 44 4321710, 4321711, 70 miejsc: 260 Sk (za 3 noclegi z rządu: 690 Sk/os). **Pensjonaty: Panský Dom**, Nám. A.Hlinku 43, tel.: +421 44 4328206, e-ma-

il: panskýdom@panskýdom.sk, http://www.panskýdom.sk, 350–1000 Sk od osoby; restauracja, winiarnia. **Anna**, ul. Obvodová 22, tel.: +421 44 4325796, 4320847, e-mail: turgas@stonline.sk, 4 pokoje: (dwójka/trójka/czwórka/apartament). **Pod Vlkolincem**, Do uhlička 7550/3, Biely Potok (dzielnica Ružomberka na południe od centrum, przy drodze do Bańskiej Bystrzycy), tel.: +421 44 4320940, http://www.penzionpodvlkolincem.sk, 5 dwójek (1100–1200 Sk), 2 apartamenty (1400–1600 Sk); restauracja.

Gastronomia

■ Wiele punktów gastronomicznych znajduje się przy głównym deptaku miasta – ul. Mostovej. Tradycyjne potrawy (wyprażany syr czy bryndzowe haluski) – oraz pizzę – zjemy tanio w **restauracji i pizzerii Koruna** (ul. Mostová 13). Restauracje, bary i pizzerie znajdziemy także na ul. Podhora.

Informator

■ **Zespół** znajduje się na ul. Považskej 2 obok mostu na Wagu (przy skrzyżowaniu szosy do Kral'ovan z drogą do Dolnego Kubína). **Poczta** mieści się na ul. Bernoláka (boczna Mostovej). **Parkingi** znajdziemy przy położonych obok siebie dworcach: kolejowym i autobusowym po północnej stronie Wagu, na tyłach hotelu Kultura oraz przy skwerze na Nám. A. Hlinku, w pobliżu uniwersytetu katolickiego.

dłowego, zatrzymywali się wielokrotnie władcy węgierscy. Znajdowały się tu także: siedziba administracyjna majątków likavskich, sąd i więzienie. Niestety, kasztel jest obecnie zszpeczony dobudowanym do niego hipermarketem – nieudolnie próbującym swoimi elementami architektonicznymi (wzorowanymi chyba na Disneylandzie) nawiązywać do przeszłości tego miejsca. W centralnej części miasta, pod zabudowaniami popijarskimi, warto zwiedzić położone obok siebie dwa ciekawe muzea: **Muzeum Liptowskie** (*Liptovské múzeum v Ružomberku*, Nám. Š. N. Hýroša 10, tel.: +421 44 4322468, 4303533, e-mail: liptmuzeum@stonline.sk, lipt.muzeum@post.sk, czynne: od 1.XI–31.I pn.–pt. 8.00–16.00, 1.II–30.VI i 1.IX–30.IX pn.–pt. 8.00–16.00 sb.–nd. 13.00–16.00, 1.VII–31.VIII i 1.X–31.X pn.–pt. 8.00–17.00 sb.–nd. 10.00–16.00, 40/20 Sk, łączny bilet do wszystkich oddziałów muzeum: 200/100 Sk) – z ekspozycjami poświęconymi przyrodzie, historii i kulturze regionu, prezentującymi m.in. cenne dzieła sztuki gotyckiej, a także ciekawe formy do wypieku pierników; oraz umieszczoną w nowoczesnym budynku **Galerię Ľudovita Fulli** (czynna wt.–nd. 10.00–16.00), prezentującą – przypominające nieco klimat dzieł Marca Chagalla – dzieła tego wybitnego, mieszkającego w Ružomberku słowackiego artysty, swoją twórczością czerpiącego mocno z miejscowej tradycji, legend i surrealistycznie zestawianych wyobrażeń. Nad centrum Ružomberka, na stokach wzgórza Hrabovo po południowo-zachodniej stronie miasta, usytuowana jest niewielka **Kalwaria** z kapliczkami powstałymi w latach 1858–59 i z **kościółem Siedmiu Boleści NMP** z 1873 r.

Wydarzenia

Do Ružomberka warto przyjechać na któryś z organizowanych tutaj tradycyjnych jarmarków: w czerwcu – z okazji dni miasta, w listopadzie – andrzejkowy. W sierpniu odbywa tu się natomiast festiwal zespołów folklorystycznych.

Okolice Ružomberka

Na południowy zachód od Ružomberka, na stokach Wielkiej Fatry umiejscowione jest duże **centrum narciarsko-turystyczne Hrabovo-Malinné**, tzw. **SKI-PARK Ružomberok** (tel.: +421 44 4322606, e-mail: info@skipark.sk, http://www.skipark.sk). W położonym w dolinie Hrabovie (z Ružomberku dostaniemy się tam skręcając z Žilinskiej cesty za stacją benzynową, naprzeciw mostu przez Wag w lewo w ul. Hrabovskú) mieści się dolna stacja oddanej w 1967 r. kolejki gondolowej, którą można się dostać do ośrodka u stóp góry Malinné. Działa tutaj kilka wyciągów narciarskich oraz wyciąg krzesełkowy na szczyt Malinné (1209 m n.p.m.; czynny również latem). Trasa zjazdowa z ośrodka Malinné do Hrabova, długości prawie 4 km, jest najdłuższą na Słowacji. Z grzbietu Malinnégo można natomiast latem zjechać na hulajnodze.

Z Ružomberka do ośrodka Malinné dojedziemy samochodem szosą śródleśną, będącą przedłużeniem ul. Zielonej (biegnącej obok Kalwarii).

Do ośrodka Hrabovo-Malinné możemy dojść spacerową trasą pieszą (szlak niebieski, 1 godz. 30 min, w stronę przeciwną 1 godz. 10 min).

Idąc z Nám. A. Hlinku, minąwszy zabudowania **klasztoru Pijarów**, należy skręcić w prawo w ul. Kalvárską i następnie w pierwszą w lewo ul. Zieloną. Prowadzi ona między domkami jednorodzinnymi i dalej, obok kapliczek drogi krzyżowej (niestety, dość oszpeczonych metalowymi kratami), do **kaplicy Siedmiu Boleści NMP** (dotąd 20 min). Za kaplicą odbija w lewo szlak prowadzący na szczyt Sidorova (1 godz. 45 min), my zaś poderżamy wchodzącą w las ścieżką, biegnącą ponad drogą dojazdową do ośrodka; od tego momentu towarzyszą nam znaki żółte. Po godzinie wychodzimy na widokowe łąki (tzw. **Vlkolínske lúki**) na **Przełęcz pod Sidorovom** (Sedlo pod Sidorovom), gdzie do niebieskich dochodzą ponownie znaki czerwone i za oboma szlakami podchodzimy do ośrodka.

Z ośrodka blisko jest do położonego po drugiej stronie Przełęczy pod Sidorovom **Vlkolínca** (zob. niżej); trzeba podejść najpierw biegnącymi razem szlakami niebieskim i czerwonym na przełęcz (15 min), następnie przejść łąkami szlakiem żółtym (10 min) i skręcić w lewo tymże szlakiem w pełną drogę w stronę widocznych już zabudowań (kolejne 15 min).

W granicach administracyjnych Ružomberka położona jest osada **Vlkolínec**, niesłychanie malowniczo usytuowana na południowych zboczach góry Sidorovo. I choć dojazd tutaj krętą, górską drogą nie jest łatwy (trzeba skręcić w prawo w miejscowości Jazierce, umiejscowionej przy drodze z Ružomberka do Bańskiej Bystrzycy), nie można jej pominąć. Znajduje się tu bowiem jeden z najlepiej zachowanych i zarazem najpiękniejszych **zespołów ludowej architektury drewnianej** na Słowacji, w 1993 r. wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Przyrodniczego UNESCO. Dodatkową atrakcją osady są niesamowite widoki na pasmo Niżnych Tatr i bliższe grzbiety

Wielkiej Fatry. We wsi znajduje się 45 zabytkowych obiektów, głównie tradycyjnych gospodarstw (z których część jest wciąż zamieszkała, a ich mieszkańcy otrzymują dotacje państwowe na utrzymanie chat). Są to zrębowe domy ustawione szczytami do drogi, niektóre bielone bądź malowane, nakryte przyczółkowymi dachami z kozubkami krytymi gontem i zdobionymi pazdurami. W centrum osady zwraca uwagę **drewniana dzwonnica** – wdzięczny obiekt pamiątkowych zdjęć. W jednym z gospodarstw została urządzona, udostępniona w 1991 r., **izba etnograficzna** (tzw. *Rol'nicky dom*, tel.: +421 907656633, czynny: 16.VI–15.IX codz. 8.00–20.00; można w nim kupić pamiątki i napić się kawy), w której zrekonstruowano tradycyjną izbę i kuchnię oraz zgromadzono miejscowe sprzęty gospodarskie. W amfiteatrze

umieszczonym poniżej wsi odbywają się często imprezy – wśród nich festiwal folklorystyczny w drugą niedzielę sierpnia.

W sezonie za zwiedzanie Vlkolínca pobierane są opłaty: 30/20 Sk (ze wstępem do Rol'niczego domu; bilety kupuje się w budce przy wjeździe do wsi (obok niej mieści się parking – wjazd do wsi mają tylko mieszkańcy); grupy należy zgłaszać pod nr: +421 44 4321023, wynajęcie przewodnika 150 Sk. W centrum wsi, obok dzwonnicy znajduje się punkt informacyjny (tel.: +421 44 4321023, czynny: 15.VI–15.IX codz. 9.00–17.00; 15.IX–15.X i 15.IV–15.VI wt.–pt. 9.00–14.30, sb.–nd. 9.00–16.00; 15.X–15.IV wt.–pt. 10.00–14.30, sb.–nd. 10.00–16.00).

Na północ od Ružomberka, u stóp Wielkiego Chocza, wznoszą się majestatyczne ruiny **Zamku Likava**. Wzniósł go na początku XIV w. żupan liptow-

ski i zwoleński magister Donč w celu ochrony szlaku handlowego biegnącego do Polski. W latach 1431–34 zamek opanowali husyci, następnie znalazł się on w rękach rodu Hunyadych (Jana i króla węgierskiego Macieja Korwina) – którzy rozbudowali zamek górny i dodawszy poniżej nowe zabudowania, utworzyli obszerny zamek dolny. Po zburzeniu Starego Zamku Królewskiego w 1474 r. administrowano stąd liptowskimi majątkami królewskimi. W późniejszych latach zamek Likava był siedzibą rozległych majątków szlacheckich. W XVII w. częściowo przebudowano go w stylu renesansowym i rozbudowano jego fortyfikacje. Podczas powstań antyhabsburskich na przełomie XVII i XVIII w. został on znacznie zniszczony i od tego czasu pozostaje w ruinie. Obecnie zamkiem administruje Muzeum Liptowskie w Ružomberku (obiekt czynny 9.VI–15.IX codz. 9.00–17.00, poza sezonem na zwiedzanie zamku trzeba się umówić pod nr. tel.: +421 44 4322468).

Vkolínec – chaty przy głównej ulicy

U stóp zamku znajduje się amfiteatr, w którym od 1971 r. co roku w czerwcu organizowany jest festiwal folklorystycznych zespołów dziecięcych. Przyjeżdżają tu ekipy nie tylko ze Słowacji, ale również z Polski, Czech i Węgier.

Będąc w Ružomberku warto wspiąć się również na niewysokie, ale dość strome **wzgórze Mnich** (Mních, 695 m n.p.m.), na którym widoczne są ślady wałów kilku grodzisk kultur łużyckiej i puchowskiej. Trud wejścia wynagrodzą nam ponadto wspaniałe widoki na okoliczne pasma górskie, zaś schodząc do wsi **MARTINČEK** miniemy po drodze niewielki **kościół św. Marcina**, powstały ok. 1260 r., z cennym zespołem **gotyckich malowideł** z ok. 1300 r. – ich odsłonięcie spod XVII-wiecznych tynków w latach 1999–2001 było praw-

Liptovská Štiavnica – kasztel

Kąpielisko w Beszeniowej

dziwą sensacją konserwatorską. U stóp wzgórza, nad Wagiem, znajduje się natomiast kilka ciekawych skałek, z których jedna, szczególnie efektowna, przypomina zaciśniętą pięść – i zwana jest **Janosikową Pięścią**.

W odległości 1,5 km na południowy wschód od Ružomberka stoi w szczyrim polu niewielki, owiany legendami, gotycki **kościółek Wszystkich Świętych w LUDROVEJ-KUTACH** z 3. ćwierci XIII w., rozbudowany w końcu XV w. Obecnie administruje nim Muzeum Liptowskie w Ružomberku (otwarty dla zwiedzających 24.VI–15.IX pn.–pt. 14.00–17.00, sb.–nd. 14.00–18.00; 16.IX–31.XII pn.–pt. 10.30–13.30), a główną atrakcją są w nim wspaniałe **średnio-wieczne malowidła ściennie**, pochodzące one z kilku faz (od XIII do 1. poł. XV w.) i układające się w kilka cykli. Najcenniejsze umieszczone są na ścianach prezbiterium, gdzie 34 sceny ułożone w trzech pasach przedstawiają życie i mękę Chrystusa. W sąsiedniej **LIPTOVSKÉJ ŠTIAVNICY** znajduje się kasztel z poł. XVII w. (przebudowany w poł. XVIII w. i ok. 1880 r.), o malowniczej bryle z wysokim, gontowym dachem łamanym i cebulastymi hełmami nad narożnymi wieżami. Niestety, nie jest on udostępniony dla zwiedzających.

Jadąc z Ružomberka na wschód, w stronę Liptowskiego Mikołusza, warto po 4 km skręcić na południe, do wsi **LIPTOVSKÉ SLIAČE**, gdzie zobaczymy gotycki **kościół św.św. Szymona i Judy** z lat 1326–34, z gotyckimi malowidłami ściennymi i tryptykami oraz, powyżej osady, **rezerwat przyrody Sliache travertíny**.

Największą atrakcją tej części Liptowa jest jednak położona w odległości 10 km od Ružomberka miejscowość **BESZENIOVA (BEŠEŇOVÁ)**. Słynie ona – także wśród polskich turystów – z **kompleksu kąpielisk termalnych**, powstałych po wykonaniu tu w latach 80. XX w. odwiertu głębokości 1987 m, z którego pozyskano zmineralizowaną wodę o temperaturze 60,5°C (*Thermal park Bešeňová*, tel./faks: +421 44 4307701, e-mail: info@besenovanet.sk, http://www.besenovanet.sk, otwarte codz. 10.00–22.00, najtańszy karnet 220/140 Sk za 2 godz., każde kolejne 30 min 40 Sk, karnet całonocny 350/250 Sk). Właściwości tutejszych wód docenione były już jednak w czasach prehistorycznych – właśnie na trawertynowym wzgórzu nad Beszeniową odkryto naj-

Informacja turystyczna

■ Turisticko informačná agentúra Bešeňová, kontakt: p. Monika Vyšná, tel.: +421 905462028, e-mail: monikavysna@stonline.sk, http://www.besenovainfo.sk.

Noclegi

■ **Hotele: Summit*****, Beszeniowa 155, tel.: +421 44 4303311, 4313322, e-mail: hotelsummit@hotelsummit.sk, http://www.hotelsummit.sk, 49 miejsc: dwójki (1540–1980 Sk, 1 osoba 1200–1530 Sk), trójki (2070–2550 Sk), apartamenty (2480–2800 Sk), pies 200 Sk, restauracja,

sauna, wypożyczalnia rowerów. **Flóra****, tel.: +421 44 4303134, e-mail: flora@besenovaflora.sk, http://www.besenovaflora.sk, dwójki (1300–1400 Sk), apartamenty (1600–1800 Sk); restauracja; opłata za psa 100 Sk. **Pensjonaty: Fontana**, Beszeniowa 135, tel.: +421 44 4392858, e-mail: fontana@penzionfontana.sk, http://www.penzionfontana.sk, oferuje 25 dwójek (650–720 Sk) i 2 apartamenty (850–950 Sk); restauracja, pizzeria. **Agrotherma****, tel.: +421 44 439302, e-mail: michalkovacic@pobox.sk, http://www.penzion-agrothermal.sk, oferuje 14 dwójek i 3 trójki, 390–650 Sk od osoby.

starsze ślady obecności człowieka w Liptowie, pochodzące z epoki paleolitu. Obecnie kąpielisko przyciąga kilkoma basenami o zróżnicowanej wielkości, z dodatkowymi atrakcjami typu zjeżdżalnie. Woda w nich jest schładzana do temperatury ok. 36–40°C; specyficzne, brunatne zabarwienie nadaje jej obecność różnych związków mineralnych (m.in. żelaza), dzięki którym kąpiel pomaga w schorzeniach układu ruchowego, oddechowego i moczowego. Specyficzną atrakcją jest pobyt w zimie, kiedy dokoła zalega śnieg, a baseny wieczorami są sztucznie oświetlane. Wokół basenów można znaleźć kilka punktów gastronomicznych, solarium, place zabaw i boiska sportowe. Cennym zabytkiem jest **kasztel** w Beszeniowej, zbudowany w stylu renesansowym w 1. poł. XVII w. i zbarokizowany w poł. XVIII w. Warto podejść także do znajdującego się na północ od miejscowości, za linią kolejową, zespołu **kop trawertynowych**, którym źródła silnie zmineralizowanej wody, bogatej w związki żelaza nadają specyficzną, rdzawo-pomarańczową barwę.

Na północny zachód od Beszeniowej znajduje się kolejne uzdrowisko, urokliwie położone pod choczańskimi masywami Smrekova (1024 m n.p.m.) i Pleiški (977 m n.p.m.) **Lúčky**. Część uzdrowiskowa, z przyjemnym **parkiem zdrojowym** i bardzo ładnie wkomponowanymi w krajobraz zabudowaniami sanatoryjnymi, znajduje się powyżej wsi. Wykorzystując źródła siarkowo-węglanowe o temperaturze 32°C leczy się tutaj głównie choroby kobiece. Pomiedzy uzdrowiskiem a wsią zwracają uwagę położone obok szosy, objęte ochroną **skały trawertynowe**, tworzące zjawiskowe formy o kremowych i brunatnych odcieniach. Za tutejszym późnobarokowym **kościółem** z lat 1820–24 znajduje się jeszcze jeden efektowny pomnik przyrody: mierzący 12 m **wodospad (Lúčanský vodopád)**, którego wody spływają kaskadami do niewielkiego jeziora.

Lúčky są dobrym punktem wyjścia na **Wielki Choc** (Veľký Choč, 1611; szlak czerwony, ok. 3 godz.). Turystom mniej przyzwyczajonym do forsownych podejść warto polecić trasę prowadzącą z sąsiedniej wsi **KALAMENY** do **ruin Starego Liptowskiego Zamku (Liptovský hrad; szlak żółty, od centrum wsi do ruin 1 godz. 15 min)**.

Z centrum Kalamenów podążamy za znakami żółtymi na północny skraj wsi, do rozwidlenia szlaku przy niewielkim jezioru z mineralną wodą o temperaturze ok. 33°C (przez okolicznych mieszkańców używanym jako naturalny basen ciepłocowy). Tutaj skręcamy w prawo i podchodzimy na połogi grzbiet, z którego możemy podziwiać rozległe widoki na zalew Liptovská Mara i pasmo Tatr Niż-

nych. Na grzbiecie dołączają czerwone znaki szlaku czerwonego prowadzącego z Bobrovníka i razem z nimi wchodzimy wygodną, choć dość stromą ścieżką w las. Po ok. 25 min dochodzimy do efektownych skałek wapiennych. Mijając je, a następnie – w końcowym etapie – wspinając się na nie po drewnianej drabince, wychodzimy na wypłaszczenie grzbietu, na którym rozlokowane są **ruiny** jednego z najwyższych położonych (ok. 993 m n.p.m.) zamków na Słowacji – tzw. **starego Zamku Liptowskiego**. Pierwsza wzmianka o nim pochodzi z 1264 r. Początkowo był on siedzibą zastępcy żupana zwolenińskiego, a od pierwszych lat XIV w. samodzielnego żupana Liptowa. W XV w. kilkakrotnie przechodził z rąk do rąk, a w 1474 r. został zniszczony podczas ekspedycji karnej Macieja Korwina przeciwko Piotrowi Komorowskiemu. Miejsce nań wybrano idealnie: ze wzgórza widoczna jest bowiem cała dziedzina liptowska – od Tatr Zachodnich, poprzez górujące nad doliną Wagu Tatry Niżne, aż po wzgórze Wielkiej Fatry ponad zabudowaniami Ružomberku. Wspaniale prezentuje się z niego masyw Wielkiego Chocza i otaczające go niższe grzbiety. Od ruin możemy powrócić do rozstajów nad Kalamenami albo tą samą drogą (zejście trwa ok. 45 min), albo idąc dalej szlakiem żółtym tworzącym pętlę (1 godz.).

Jadąc z Beszeniowej na północny wschód, w stronę Liptovskej Sielnicy warto po 5 km, w miejscowości Bobrovník, skrócić na północ, do wsi **BUKOVINA**. W tradycyjnym drewnianym gospodarstwie z poł. XIX w. urządzono **ekspozycję etnograficzną** ukazującą życie miejscowej ludności (stanowi ona oddział Muzeum Liptowskiego w Ružomberku). Natomiast skręcając w Bobrovníku na południe, dojrzymy do jednego z ciekawszych muzeów na wolnym powietrzu na Słowacji. Na **wzgórzu Havránok** (684 m n.p.m.), nad zalewem Liptovská Mara – na miejscu cennych znalezisk archeologicznych – zrekonstruowano **wioskę celtycką** z okresu ok. III–I w. p.n.e., tworząc **skansen archeologiczny (Archeologické múzeum v prírode Liptovská Mara – Havránok** – będące oddziałem Muzeum Liptowskiego w Ružomberku; tel.: +421 44 4322468, 4303533; otwarte w sezonie letnim codz. 9.00–18.00, a poza sezonem po wcześniejszym umówieniu; 40/20 Sk). Zobaczyć w nim można **drewniany celtycki dom, fragmenty kamiennych obwałowań i druidzką świątynię**. W niektóre niedziele organizowane są imprezy, mające przybliżyć sposób życia ludności celtyckiej i odbywające się tu pokazy walk rycerskich. W pobliżu skansenu, nad wodami zalewu, wznosi się wieża **kościółta NMP**, leżącego niegdyś na terenie miejscowości Liptovská Mara (pozostała część kościoła została przeniesiona do skansenu w Pribylinie, zob. s. 109). Urządzono w niej eks-

Sasanka na łące pod szczytem Wielkiego Chocza

pozycję prezentującą zatopione wsie oraz historię budowy zbiornika. Przy wieży znajduje się przystań statku wypływającego z Liptovského Trnovca (zob. s. 120) i kursującego po wodach zalewu.

Kierując się z Ružomberka na południe, drogą w stronę Bańskiej Bystrzycy wzdłuż doliny Revúcy (oddzielającej na tym odcinku Wielką Fatrę od Niżnych Tatr), warto zatrzymać się w niewielkiej osadzie **PODSUCHA**, by podejść do największego w Niżnych Tatrach **wodospadu**, jakim jest **Brankovský vodopád**, spadający 55-metrową kaskadą z olbrzymiej **Skały Kuruckiej** (szlak zielony, 20 min). Skracając w Liptovskej Osadzie w lewo dojedziemy do miejscowości **LIPTOVSKÁ LŪŽNA**, gdzie zachowało się sporo tradycyjnego, **drewnianego budownictwa**. Dalej na południe, 1,5 km na wschód (w lewo) od głównej szosy, w śródgórskiej kotlinie rozłożyło się najwyżej położone na Słowacji **uzdrowisko KORYTNICA-KÚPELE**. Tutejsze wody mineralne (szczawy wodorowęglanowo-wapienno-żelaziste) znane były już w XVI w., a rozkwit uzdrowska przypadł na XIX w. Park zdrojowy otoczony jest ładnymi, XIX-wiecznymi **domami uzdrowskimi**, wśród których zwracają uwagę „Hygiea”, podczas Słowackiego Powstania Narodowego mieszcząca szpital polowy oraz

drewniana **kaplica św. Andrzeja**. Wody możemy spróbować z jednego z kilku ocembrowanych ujęć.

Na granicy Liptowa, na przełęczy łączącej Wielką Fatrę z Niżnymi Tatrmi, w miejscowości **DONOVALY**, rozlokowany jest jeden z największych na Słowacji ośrodków narciarsko-turystycznych **ParkSnow Donovaly**, (tel.: +421 48 4199881-2, e-mail: info@parksnow.sk, http://www.parksnow.sk). Na jego terenie znajdują się liczne trasy narciarskie, a w zimie odbywają się wyścigi psich zaprzęgów i działają liczne wyciągi. Latem stoki Novej Holi są natomiast ulubionym miejscem startów paralotniarzy (szkoła paralotniarska ma swoją siedzibę przy kempingu Kamzík: PEGAS paragliding, Ján Jagoš, tel.: +421 905321360, e-mail: gallasr@ustr.slposta.sk; 7-dniowy kurs kosztuje 6500 Sk, lot w tandemie z instruktorem 1000 Sk). Na widokowy grzbiet Novej Holi można dostać się wyciągiem krzeselkowym. Organizowane są także wycieczki rowerowe po okolicy (od 150 Sk za godz. przy 3 osobach do 200 Sk przy 5 osobach; kontakt: p. Zdenko Longauer, tel.: +421 907819659, e-mail: zlongauer@orangemail.sk). Wysoko położone Donovaly, ze swoją bogatą bazą noclegową, mogą być dla turystów górskich doskonałym punktem wyjścia w okoliczne masywy.